

Noucentisme i efectes de la guerra

Sobre la Primera Guerra Mundial

La revisió dels efectes de la Primera Guerra Mundial, en complir-se enguany els cent anys d'aquesta contesa, ha comportat diversos debats i reflexions que no s'havien produït fins ara. La Càtedra Walter Benjamin de la Universitat de Girona, dirigida per Jörg Zimmer, ha plantejat aquesta temàtica en el col·loqui anual benjaminiana que se celebra a Portbou cada 26 de setembre. Les ponències han estat brillants i especialment reveladora la de Xavier Pla. La guerra esclata en una Europa de la qual Barcelona viu al marge, en la neutralitat d'una Arcàdia idealitzada i feliç d'un noucentisme classicista que Eugeni d'Ors va empènyer des del 1906 fins a la dictadura de Primo de Rivera, el 1923. Un model cívic i moral, basat en l'educació, un món, segons Pla, "ideal, excoient i autosuficient, que no va ser capaç de preguntar-se què havia passat en aquella Europa de 1914".

El cronista de guerra

La guerra fa trontollar els valors noucentistes, desestabilitza i genera conflictes socials i personals. Però la guerra també propicia un nou ofici, realista, modern: el corresponsal de guerra, amb escrits des de la primera línia de foc, fotografies documentals i films. Els lectors demanen punts de vista propis, i així diversos escriptors van al front amb aquesta missió: Gaziel, Eugeni Xammar i Claudi Ametlla, que va entendre que la informació es podia comprar i vendre, i que va crear a Catalunya la filial de l'agència de notícies Havas, amb el nom de Fabra. Amb l'arribada de les tropes franquistes a Barcelona, el primer edifici requisat va ser el de l'oficina de l'agència Fabra, que es va convertir en agència F, de Franco, l'avui denominada Efe. Una perla de la conferència de Xavier Pla que va deixar els assistents bocabadats.

El realisme noucentista

Però el noucentisme no va ser tan hegemònic. Entre el Glossari del 1906 i l'Almanach dels Noucentistes del 1911, hi ha la Setmana Tràgica del 1909. Cap al 1917 s'abandona l'idealisme classicista per un realisme noucentista. Torres-García deixa de fer frisos clàssics per pintar els carrers i el seu moviment. Ho fa també Barradas, la *Pastoral* de Sunyer ja il·lustra una altra època. El 1917 esclata la revolució russa i Picasso s'estrena a Barcelona amb els ballets russos de Diaghilev. La ciutat és refugi d'artistes europeus, però segur que el realisme introduït pel periodisme de guerra va tombar l'Arcàdia estètica del pi i l'atzavara a la vora de la Mediterrània. Una tesi pendent que aportaria llum a l'esquerda de l'idealisme orsià i al paradís perdut d'una Catalunya que no va poder ser. *

L'art per un forat

Hi ha una etapa en què l'artista Francesca Llopis (Barcelona, 1956) va començar a pintar taques que per a ella tenien la significació d'un forat. Un forat plantejat com a reflexió conceptual d'idees confrontades. És un forat el no-res, l'absència? O, ben al contrari, un forat és la metàfora de tot el que hi pot cabre? Aquesta disquisició resumeix una mica el treball pictòric de Llopis. Li agrada la matèria, però actua com si fos antimatèria. El seu treball explora els buits del paper en blanc, on deixa caure gotes de tinta o pintura que de manera moderadament controlada esclaten aconseguint formes orgàniques. Tornant als símils de la naturalesa de l'univers, podríem anomenar el procediment com a *big-bang* creatiu. Amb aquest sistema ha creat una sèrie de llibretes per les quals deixa regalimar la pintura. Una combinació de premeditació

I, com a exploradora del món de les taques, Francesca Llopis –en un fullet informatiu se la presenta com a “pintora, especialista en taques”– imparteix, juntament amb l'il·lustrador científic Carles Puche, un curs d'il·lustració naturalista urbana. Això ens porta un altre cop a la naturalesa biològica del forat/taca. L'art i la natura s'intercanvien els papers perquè podríem considerar que l'art és natura i la natura és art.

Però Llopis no només treballa les textures pictòriques. El seu món del llenç té una rèplica en el treball fotogràfic, on l'artista explora en les formes orgàniques de la natura, un intent de reconèixer-se en el treball fotogràfic de la mateixa manera que s'emmira en el llenç. El seu univers pren forma en altres formats com ara en el llibre d'artista, en què combina la fotografia i la pintura. Un exemple és el llibre *Secrets*, on

Nova carpeta

L'associació El País que Volem ha endegat el projecte *Art i futur*, que pretén involucrar la ciutadania i el col·lectiu artístic en el procés. Amb aquesta finalitat, prepara un tiratge litogràfic de vint artistes en què participa Llopis.

Francesca Llopis, al seu estudi de Barcelona
JOSEP LOSADA

i casualitat amb un resultat que l'apropa a la cal·ligrafia i la pintura japoneses, cosa que resulta reconfortant per a l'artista, ja que el seu recorregut vivencial pel món passa per Varsòvia, Roma i Milà, i pel Japó, on també ha fet estada.

Però si hi ha en l'origen de la seva obra un punt d'imprevist, Llopis racionalitza els seus quadres a mesura que l'obra avança. L'efecte inesperat va modelant-se cap a territoris més buscats per l'artista. Darreument, els forats o taques que formen la base del quadre són farcits o, millor dit, embolcallats per materials com ara cinta magnètica. Una manera d'omplir el buit?

es poden constatar els orígens formatius de l'artista. Llopis va defugir la formació artística reglada i va optar per Eina, en un moment en què aquesta escola representava una avantguarda pel que fa a la transversalitat de les arts, aleshores molt més compartimentades.

Aquesta visió és la que ha aplicat al llarg de la seva carrera, en què també ha treballat el disseny, com quan va realitzar l'objecte que es lliurava als guardonats en una de les edicions del Premi Nacional de Cultura, o realitzant diferents instal·lacions en què la idea de cavitat torna a reaparèixer. Potser caldrà mirar l'art per un forat. *